

Johann Heinrich Boeckler

**Jesu Gratia Moderante! Et Gratos Superiorum Indultu Benevole Annuente, Ex
Universali Quatuor Primorum a Nato Christo Seculorum Historia Illustris Viri
Johannis Heinrici Boecleri B. M. Nunc Primum E. MSC. a Se Edita, Seculum
Tertium, Quoad Res Literarias In Disputatione Publica D. IX. Februarii, A.
MDCXCV. In Auditorio Maiori habenda**

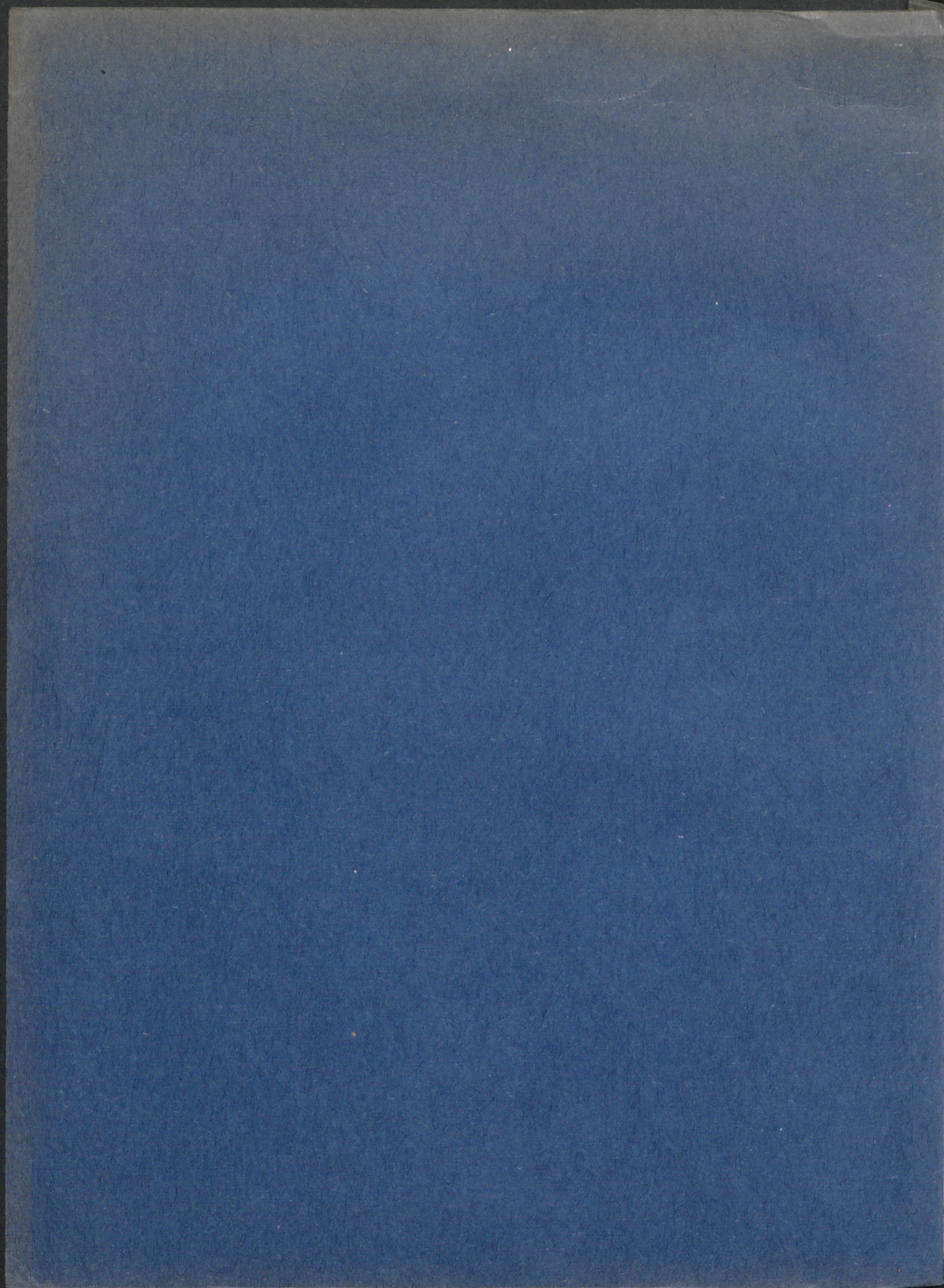
Rostochii: Weppplingius, [1695]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn784828571>

Druck Freier Zugang

Rel.-phil 1695
Möller, Joh. Gottf. / d
Erziehungs-, Sonstige Wer.

JESU GRATIA MODERANTE!
ET
GRATIOSO SUPERIORUM INDULTU BENEVOLE ANNUENTE
EX
UNIVERSALI
QUATUOR PRIMORUM à NATO CHRISTO SECULORUM
HISTORIA
ILLUSTRIS VIRI
JOHANNIS HEIN-
RICI BOECLERI B.M.
NUNC PRIMUM E. MSC. à SE EDITA,
SECULUM TERTIUM,
QVOAD
RES LITERARIAS
IN
DISPUTATIONE PUBLICA
D. IX. Februarii A. MDCXCV. IN AUDITORIO MAJORI habenda
PRÆSES

M. JOHANNES Gottlieb
MÖLLERUS, GEDANENSIS,
GRÆCARUM LITERARUM PROFESSOR PUBL. ORDINARIUS,
RESPONDENTE
SAMUELE ULRICO Brügmacher/
GRYPHISWALDENSI
EXPENDET.

ROSTOCHII, Typis JOH. WEPPLINGII, Univerſ. Typogr,

1695

UNIVERSALIS
HISTORIA
JOHANNIS HEIN-
RICH BOECKLER
M. JOHANNES
SAMUEL ELIUS
ROSTOCK

IX. **EXTRA ECCLESIAM JUDAISMUS** iisdem studiis, quæ superi-
ore seculo notavimus, invigilabat, absolutumque fertur hoc
seculo TALMUD HIEROSOLYMITANUM, Auctore R. Jo-
chanan, collegis usq. Raf & Samuele; cætera vide in Höt-
tingero Sec. III. c. 3. (*Occupati nimirum sunt in Mischna; osb, quibus ac-
cessit Gemara, quæ explicatio est tē Mischna, tanquam textus. Tala-
mud hoc Hierosolymitanum non est tantæ auctoritatis, quam Babylonicum,
quod seculo VI. est absolutum, quanquam & hoc jam tempore in eo sit labo-
ratum; potissima enim eruditio jam tum in Babylonem migraverat.*)

IX. Quæ de variis RITIBUS ECCLESIASTICIS Baronius hoc
seculo affert, desumpta sunt pleraque ex *actis Martyrum*, quibus cur non
possit esse auctoritas ea, quam illi volunt, alibi dictum est. Cætera ex
Cypriani scriptis, (*de quibus postea dicemus, non enim omnia ejus sunt
genuina*) qui magnum Ecclesiæ lumen hoc seculo fuit, adferuntur. De
eujus scriptis infra suo loco dicitur.

X. DISCIPLINAM ECCLESIASTICAM stabiliverunt Canones
de *pœnitentia lapsorum*, qui se vel sceleribus commaculaverant, vel Ido-
lis sacrificaverant metu tormentorum. (*Hic igitur pœnitentia erat agen-
da, quanquam alii, ut infra audiemus, pœnitentia locum plane non esse
affirmabant.*) Auctores & Introductores horum Canonum fuerunt Gre-
gorius Neo-Cæsariensis, Dionysius & Petrus Alexandrini.

XI. De hæresibus hujus seculi v. Centuriatores Magdeb. III. c. 5. Sed
nos multas ob causas ex ipsis fontibus hauriemus. Epiphanius *hæresi* LI. ita
commemorat & describit: *Ἀνοήτων* (rectius *ἄλογων*) **ALOGORUM**,
qui Johannis Evangelium & Apocalypsin rejiciebant, (*τὸν λόγον ἡ δέχον-
ται, unde ἄλογοι, quia λόγον Filium sc. Deī repudiarent, quam
quam & ἀνοήτων titulum habeat Epiphanius.*) sub obtentu quasi
Cerinthi ista sint, quæ tamen ipsius erroribus maximè repugnant, quod
ostendit Epiphanius. Deinde causantur, cum cum cæteris scriptis Apo-
stolorum non consentire, quod itidem refutat, (*ubi & eruditissima est E-
piphaniī Dissertatio de harmoniā Evangelistarum.*) ut & illud, quod de
duobus Paschatis afferunt. (*Ubi & proluxa disputatio de annis Nativitatis
& Passionis Dominice.*) In Apocalypsi ridebant tubas septem Angelo-
rum; dum Thyatiris nullam Christianorum Ecclesiam fuisse ajebant,
cum tamen Apoc. II. 18. dicatur: *Scribe Angelo Ecclesie Thyatirorum.*
Itemque Apoc. IX. 14. traducebant; quæ abunde refutata ab Epiphanio
Mar. LI. Seqvuntur **ADAMIANI Hæresi** LII. Nudi conregebant in hypo-
causte

causto, (ubi vox hypocaustis proprie accipienda, pro eo loco, in quem ex interiori loco calor provenit, id enim est *ὑπόκαυστον*.) tanquam in Paradiso, ADAMUM & Evam se ferentes, SAMPSÆI sive SOLARES proximi sunt *Her. LIII.* Elcesæorum foetus, unde & pro Elxai stirpe morti se offerre solebant; Ex cujus stirpe duas mulierculas, Martho & Marthanam divinis honoribus afficiebant. Libris duobus utuntur, alterum Elxæo, alterum fratri ejus tribuentes; Unum Deum fatentur, quem colunt lotionibus quibusdam; Judæos in plerisque sequuntur; Quidam ab animatis abstinent. Prophetas & Apostolos rejiciunt, Aquam, ex qua vita, venerantur; Christum creaturam putant, & sæpius apparere. Hujus sororem esse Spiritum S., utrumque nonaginta sex milliarius altitudine, viginti quatuor latitudine constare. Hos excipiunt THEODOTIANI *Her. LIV.* à THEODOTO Byzantino dicti, qui coriarius, sed literis probè tinctus, cum abnegasset metu tormentorum Christum, postea excusando scelere jactavit, Christum nudum hominem esse, & Alogorum errores secutus est. Sequuntur MELCHISEDECIANI *Her. LV.* qui Melchisedecum magnam virtutem (*δυναμιν*) statuebant, Christoque majorem ex verbis Psalmi CX. 4. Qua occasione varios de Melchisedeco errores & sententias veterum memorat Epiphanius, è quibus unam, quod filius Dei assumpta humana specie Abrahamo apparuerit, exornavit Petrus Cunæus *de Rep. Hebræorum*. (Videndus omnino Epiphanius est, admiranda eruditionis homo, cum judicio tamen legendus.) BARDESIANISTÆ, *her. LVI.* à BARDESIANE Edeffeno dicti. Primum bonus & pius *σχιδόν ἐς τάξει ὁμολογίας κατ' ἴσην*; in errorem postea incidit ex Valentinorum consuetudine; Quorum principis alia, ut & productiones addidit; mortuorum resurrectionem sustulit; utitur V. & N. T. ac Apocryphis quibusdam. NOETIANI *Her. LVII.* à NOETO Epiphaniō, qui passum esse Patrem affirmavit, Moysen se, & fratrem suum Aaronem dixit. Ejectus igitur Ecclesia est, sicut & Sectatores ejus, quorum effugia refutat Epiphanius & hanc occasione dogma de pluralitate personarum & Trinitate illustrat. VALESII *Her. LIX.* à VALENTE quodam dicti, omnes castrati sunt, invitosque & viatores evirare solent; abutuntur Matth. XIIX. 8. Proximi sunt CATHARI *Her. LIX.* à NOVATO dicente; *μη εἶναι σωτηρίαν, ἀλλὰ μίαν μετάνοιαν, μετὰ τῷ βαπτισμῷ δύνασθαι ἐλεῖσθαι τῷ ὁσιωμένῳ*, ex Hebr. VI. 8. Si quis post Baptismum secundam uxorem duxerit, hunc rejiciunt. Ejusdem erroris socii DONATIANI à DONATO quodam dicti huc referuntur. ANGELICI, *Her. LX.* unde dicti, & quid docuerint, incertum est; (An quod angelos creasse

scire mundum dicerent, an quod ipsi de angelica natura participarent, se nescire, ingenue fateatur Epiphanius, singularem tamen eis heresin tribuere voluisse, quia nomen invenerit.) APOSTOLICI sive APOTACTICI Her. LXI, ab ENCRATITIS, TATIANIS & CATHARIS orti, nihil possident & de inopia gloriantur; Semel lapsos non recipiunt; Andree & Thomae Actis potissimum nituntur; Legem rejiciunt; de nuptiis quoque eadem sentiunt, quæ Cathari; (ubi egregiam digressionem habet Epiphanius de matrimonijs, caute tamen legendus. Non enim ex ijs est Epiphanius, qui purissimi in omnibus; ex aliis tamen causis merito commendandus.) SABELLIANI Her. LXII. à SABELLIO quodam dicti, eadem ferè cum Noëtianis sentiunt; Patrem Filium & Spiritum S. eundem faciunt, atque ad unam hypostasin referunt tres appellationes; Egyptiorum Evangelio, quod vocant, debent suos errores; (Qui liber perniciosissimus fuerit, necesse est; Ita enim erat constitutus, quasi Christus cum Apostolis in secreto loqueretur; iisdemque aliam interpretationem suarum sermonum proponeret, quam quæ habenus in Ecclesia obtinuerat.) Qua occasione de Trinitate & Personis divinitatis Epiphanius agit. ORIGENIANI Her. LXIII. PRIORES, qui & ἀρχαῖοι, FOEDI, etiam ORIGENII dicti; Unde appellentur incertum; (an ab Adamantio, dicit se nescire;) castitatem præ se ferebant, sed foedis libidinibus foedabantur; Ad Epiphanius (v. Gnosticorum Hæresin.) dogma se conformant; Quosdam ex V. & N.T. libros admittunt, nuptias repudiant, infandis tamen libidinibus foedantur. ORIGENIANI, ab ORIGENE Adamantio dicti, alii sunt. Heresi LXIV; qui vitæ sanctitate, eruditione, constantia confessionis innisus, cum diu frustra ad Idolorum cultum invitaretur, tandem stupro per Æthiopem sibi intentato, ut sacrificaret, compulsus fertur. Reversus tamen ad poenitentiam, cum sacris literis inrerpretandis operam navaret, arrogantia in errores maximos incidit. (Qui lapsus absque dubio omnium maximus fuit, post Adæ lapsum, Viri, qui tanta antea constantia Christum profitebantur, ut aliis exemplo esse posset, tamquam multa ob ejus nomen passus.) Filium Dei creatum, & tantum ex gratia filium dici; animam ante corpus existisse, easdemque Angelos esse, sive potestates superiores ob peccatum supplicii causa in hoc corpus inclusas; Mortuorum resurrectionem ἡ ἀπὸ νεκρῶν, πῃ μὲν λόγῳ περιέσται ταύτῃ, πῇ δὲ ἐξ ἀργέμενος τελειώται, ἄλλοτε ἢ καὶ μέγας ἐξ αὐτῆς ἀνίσταται. Allegorias in multis sectatur; (Quod quidem inter errores ejus non numeraretur, cum Galij Patres id secorint, nisi ipsum sensum literalem prorsus repudiasset: Id quod plurimos

et eruditissimos viros in errorem dedit. Pbilonem e.g. qui ex elatione animi in litera simplicitate manendum non esse putabat, qui tamen satis frigide saepe ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Idem iudicium est de Hieronymo. Non igitur imperitū factum ab Epiphano, quod & haec in Origene annotaret. Adhuc hodie absq. dubio sua & eruditioni & existimationi consulant, qui literalem, ubicunq. fieri possit, sensum venantur. Profert postea Epiphanius errores ejus ex Commentariis in Psalmum I. addita refutatione, deinde Epitomen dogmatum Origenis ex Methodio fusē. Sequitur refutatio Epiphanius usque ad finem L. II. Tom. I. (Errorum Origenis Epitome sunt libri τὰ ἐκ τῶν, qui sine maxima commotione pectoris legi non possunt, dum quis sibi via persuadere potest, virum tam piū in tam crassos errores incidisse. Si vel omnino Origenes horum librorum auctor non fuisset, eorum tamen esset, cum tales errores fovisse, quod ex Methodio constat.) PAULI SAMOSATENI haeresis apud Epiphaniū L. II. T. II. her. LXV. sequitur, qui Aureliano ac Probo imperantibus Antiochenae Ecclesiae Praepositus, arrogantia elatus, Artemonis haeresin instauravit, penē ἀνύμνητον ὁ ἄλλος affirmavit, verbumque in prolatione consistens. (ἀνύμνητον ἀποφασίζων) MANICHEI her. LXVI. à MANE quodam orti, Aureliani Imperio emergere coeperunt. Manes autem, CUBRICUS dictus, hereditate foeminae Scythiani viduae ditatus, una cum divitiis & Scythiani errores accepit propagandos, de duobus principiis bono maloque. Late pervagata haeresis. Christum Χριστὸν dicunt; Solem & lunam venerantur; Stellis & virtutibus ac daemionibus supplicant; Christum ut specietenus apparuisse, ita specietenus passum dicunt; V. T. & qui in eo loquuntur, blasphemant. Mundi partem tantum à Deo fabricatam statuunt. Profert Epiphanius Epistolam Manichei seu Manetis ad Marcelinum, qua se vocat Apostolum Jesu Christi; ea occasione ad colloquium res deducta Caschaza, ubi victus Manes, (indulgentia Marcelli, viri cordati, qui fidem servandam ei ratus est, quamvis non desent viri graves, qui suaderent, hominem tam pestilentem tollendum esse.) fuga sibi consuluit, donec Persarum Regis imperio occisus & excoriatus est. Hinc libri ejus recensentur & ex libris doctrinae; Inde nomina eorum, qui eum refutarunt, ut & refutatio ipsius Epiphanius.

XII. Exercuit hoc seculo Ecclesiam DISPUTATIO DE RE-BAPTIZANDIS, QVI AB HÆRETICIS BAPTIZATI ERANT, ita enim statuebant Africani & Asiatici; Stephanus Rom. Episcopus contra, Hinc dissidia aliquatenus verbis progressa, sed moderatione summi

VITA

vir Cypriani ad concordiam redacta. Valuit enim Stephani sententia denique, cui & insequentia secula suffragantur, excepto eo casu, quo Hæretici de SS. Trinitate malè sentientes, formulam Baptismi neglexerunt. (Retulerunt autem hanc rem ad Stephanum, per modum consultationis, quæ cum ab iis dissentiret, in reprehensionem illorum incurrit, conquerentium, Stephanum affectare titulum & potestatem **Episcopi Episcoporum** in omnes Ecclesias. Ubi ridiculus & ineptissimus est Baronius, dum statim ex hac querela arripit id, Romanum Episcopum jam tum fuisse supra reliquos, quod falsissimum est, nemo enim scribit, Romanum Episcopum tum fuisse Episcopum Episcoporum dictum, nec Stephanus hunc titulum usurpavit, nequam tantum sibi arrogavit, vel pro tali Primatè se gessit, unde ipsi injuriam facit Baronius; Fuit enim vir moderatus & prohi ingentii.) Historia totius rei potissimum ex Cypriano petenda & Augustini libris VII. de Baptismo contra Donatistas & contra Petilianum. Addendus est Eusebius L. VI. H. E. & L. VII. in prioribus Capp. (Επίτομις Cl. & Doctissimi Horneji gravitate & pietate Theologica constans, cujus rei nos admonere debeat hæc controversia, docet, omni glæude digna est L. III. H. E. & G. S. 22. & seq.)

XIII. Caterum ab EXTERNIS HOSTIBUS Ecclesia hoc seculo vehementer agitata est. Post initium enim seculi QUINTA PERSECUTIO (alii sextam numerant) orta est, de qua Eusebius ad A. C. CCIII. Persecutione inter Christianos facta, Leonides Origenis Pater gloriosa martyrii morte transfertur. Ubi Scaliger accuratè tempus signatum ait: SEVERO AUG. IV. ANTONINO COSS. Antea Christianos tulerat, sed in itinere Syriaco, ait Spartianus in Vita c. 17. Judæos fieri sub gravi pæna petuit; idem de Christianis sanxit. Quo nonnulli referunt l. 1. §. 14. ff. de off. Præf. Urb. Divus Severus rescripti, eos etiam, qui illicitum collegium coisse dicantur, apud Præfectum urbis accusandos. (In qua quidem lege notantur cæcus Christianorum, sed reverà etiam errant viri magni, putantes Ulpianum loqui de expeditione Syriaca.) In Ægypto & Thebaide præcipuè sævitum, magno numero Alexandria interfecto, in quibus etiam Origenis Pater fuit. Sed jam ante Severi editum sævitum esse sub ejus Principatu à Magistratu in Christianos, ex Tertulliani Apologetico & ad Scapulam constat. Saturnini Procol. Africæ crudelitatem Acta Martyrum Scillitanorum (VII. Virorum & V. Fæminarum) apud Baronium ad A. C. CCII. ostendunt. In Severiana persecutione Romæ VICTOR, in Gallia IRENÆUS, cum pleraque civitate Lugdunensi martyrium subierunt. Prætextus etiam sæviendi inde sum-

A;

ptus

ptus, quod Christiani Imperatoris Majestatem non revererentur & pergenios Imperatorum jurare nollent; vide Tertullianum & adde Eusebium L. VI. H.E. & Sulpitium Severum L. II. Sub Caracallo, Macrino & Heliogabalo quietior fuit Ecclesia. Alexander quoque Severus à Religione Christiana non alienus fuit, nisi quod Ulpiano & aliis stimulantibus (v. Laetantium L. V. c. II.) Christiani etiam tum afflicti memorantur; vid. Baronium ad A. C. CCXXV. & CCXXVI. sed Publica & Imperatoris jussu facta non censetur Persecutio. SEXTA PERSECUTIO (aliis VII.) Maximinum habet auctorem, de qua Eusebius in Chronico ad A. C. CCXXXVII. Maximinus adversus Ecclesiarum Sacerdotes persecutionem facit. (Quibus verbis ostendit Eusebius, non in omnes promissum factam esse, sed in Presbyteros tantum & Ecclesiarum Ministros.) Ita etiam Firmilianus apud Cyprianum Ep. 75. & Sulpitius Severus, adde Eusebium L. VI. H.E. C. 21. SEPTIMA PERSECUTIO (aliis IIX.) à Decio mota est. Eusebius ad A. C. CCLII. Decius cum Philippum Patrem & filium interfecisset, ob odium eorum in Christianos persecutionem movet, qua LAURENTIUS Diaconus Romae martyrium (testimonium) dixit. (Ex his Eusebij verbis communis error haustus est, Philippum fuisse Christianum, cum tamen ex odio tantum Christianorum persecutionem moverit Decius. Sed nimirum confundebant illi Philippum Praefectum Augustalem Egypti, cum Imperatore.) Eadem legas H.E. L. VI. c. 32. & 39. Historiam crudelitatis Decianae ex Gregorio Nysseno, Cypriano, (ex quo vel solo hujus seculi historia disci potest.) Eusebio, Augustino diligenter textit Horneji H.E. L. III. c. 5; qua occasione etiam de Libellaticis (apud Cyprianum Ep. 52.) disputat contra Baronium ad A. C. CCLIII; suam sententiam proponentem. (Duo erant lapsorum genera: (1.) Sacrificati sive et hursificati, qui ipso opere Dñs sacrificaverant; (2.) Libellatici, qui à Magistratibus redimebant libellos, quibus inscriptum erat, hunc vel illum adolevisse. De qua re duae sunt opiniones; quidam putant eos comparasse sibi eos libellos, ut immunes essent à sacrificando, quidam prius sacrificandum ipsis fuisse & postea demum libellos illis datos; vide Hornejum l. c. Quæstio hæc est memorabilis, cujus usus hodiè quoque esse potest, multi enim dum in regionibus Pontificiis peregrinantur, emunt sibi istiusmodi sibi edas, quibus testatum sit, eos sese coram confessionario sitisse. Mira autem sapiat, qui hæc salva conscientia posse fieri putet, neque ovam ovæ similis est, quam hæc quæstio von denen Weichseln illi vetusta; Eadem argumenta Cypriani contra Nostrates militent.) Absumpsit hæc Persecutio Fabianum Episcopum Romanum & Babylonem Antio-

Antiochenum, Origenem quoque (de ejus lapsu & sacrificio idololatri-
co fabulam putant apud Epiphanium *Her. LXIV.* tradi, cum ea res tan-
tum nitatur quodam libello, *Θενν Οεχάνας* dicto, quem jam Gelasius
Papa inter *Apocrypha* retulerit.) Dionysium Alexandrinum, Gregorium
Thaumaturgum aliosque valde exercuit; Qui Gregorius etiam con-
silium secedendi suggessit, teste Gregorio Nysseno. Atque hinc in Æ-
gypto nata origo ANACHORETARUM, EREMITARUM, MONA-
CHORUM, PAULO & ANTONIO, quos hujus instituti auctores
faciunt, in loco sola expulsis; Hieronymum in vita Pauli, (quam elegan-
tissimo & gravissimo stylo scripsit,) Athanasium, ut ferunt, in vita Antonii.
(Hæc Anachoretarum innocentioris instituti ratio, hodiernis non patro-
cinatur, illi quippe id fecerunt metu periculorum.) Data post mortem
Decii brevi quiete, CONTROVERSIA de LAPSIS RECIPIENDIS, tum
NOVATIANI HÆRESIS Ecclesiam exercuit, (Cujus historiam di-
ligenter collegit Hornejus *H. E. L. III. c. 5. §. 23.* Sc. Dionysius quoque Petavius de sensu Veterum in hac controversia disputat in suis ad Epiphanium
dissertat.) Mox Gallus & Volusianus instaurarunt persecutionem, ita ut
appendix Decianæ hæc habeatur. OCTAVAM PERSECUTIONEM (a-
lii IX.) Valerianus Christianis pridem favens movit, de qua Eusebius ad
A. C. CCLIX. (Baronius ad A. C. CCLIX. ponit.) Valerianus in Christianos
nos persecutione commota statim a Sapore Persarum Rege capitur, ibique
miserabili servitute consenscit. Promissa sunt delatoribus Christiano-
rum *μύρρα*, dimidium facultatum Christianorum, postea bona omnia.
Absumpsit hæc persecutio Stephanum, Cyprianum, Sixtum, Laurentium,
in craticula assatum, (de quo Prudentius, *Acta martyrij Cypriani* &c.)
Tum CCC. martyres Carthaginenses, (massa candida dicebantur) de
quibus itidem Prudentius: (Hi uno impetu in voraginem fornacis calca-
ria gratulantes insilierunt, quibus combustis massa candida apparuit.
Ad id Cyprianus sua insinuatione & exemplo reliquos ad constantiam ani-
maverat.) Corpora candor habet; candor velut ad superna mentes,
Candida massa debinc diu meruit per omne seculum.

Discipulos Cypriani; de quibus Baronius ad A. C. CCLXII. §. 5. &c. Fru-
tiosum in Hispania cum sociis, v. Prudentius hymno *ΘΕΙ ΣΤΦ. NONA*
PERSECUTIO ad AURELIANUM Imperatorem refertur. Nam Gallie-
nus quietem Ecclesiæ dederat. v. Eusebius *Chron.* ad A. C. CCLXXVI.
Aurelianus cum adversum nos persecutionem movisset, fulmen juxta eum
comitesque ejus ruit, ac non multo post inter Constantinopolim & Heracliam
in Canabæis via veteris occiditur. Hanc persecutionem Leo M. Serm.

2. de festo Pentecost. octavam vocat, Augustinus nonam de C.D.L. XIX. C. 52 Innumera tum Martyrum millia coronata Leo ait. DEGIMÆ PERSECUTIONIS Chronologia in sequens seculū refertur; intellige qvoad ἀπὸ γγ, nam & postrema hujus seculi non parum irrubuerunt sanguine Christianorum. Thebææ legionis martyrium A.C. CCXCVII. refert Baronius; gravissimè illud descripsit Eucherio. (*Forte autē illi milites in extremo casu si resistissent, etiam apud gravissimos viros veniam meruissent.*) De variis cruciatibus, quibus Christiani affecti sunt, Eusebius L. II. X. & c. X. videndus.

XIV. De SYNODIS adversus Novatianorum Dogma & Paulum Samosatenum in Africa potissimum & Antiochiæ habitis, vide Cent. Magd. Confunduntur in hac historia Novatus & Novatianus ab ipsis etiam Græcis, quos in hunc usque diem secuti sunt. Fuit autem Novatus Presbyter Africanus, Novatianus Romanus, ad quem iste Romanus pervenit, seqve eidem adversum Episcopum Romanum in contentionibus adjunxit.

III. SECVLI V.

VIRI CELEBRES, LITERÆ, ARTES, INVENTA ET ALIA.

I. **V**IRTUTE CIVILI ET AMICITIA IMPERATORUM illustrati sunt hoc seculo PAPINIANUS, Præfectus Prætorio, de cujus fato Spartianus in *Caracallo* c. 4. & 8. de cujus laudibus & artibus Jacobus Lectius in *Orationibus* aliquot accuratissimè egit. PAULUS quoque & ULPIANUS, Jcti, summis honoribus usq; vide iterum de Ulpiano *orati.* Jacob. Lectii, (*Doctissimi Jcti, cujus Orationes omnes lectu sunt dignissima;*) Adde Catalogum Lampridii in *Alexandro Severo* cap. ult. & ut scias, qui viri in ejus consilio fuerint, FABIVS SABINUS, Sabini, insignis viri, filius, *Cato temporis sui*; DOMITIUS ULPIANUS, Jurisperitissimus; ÆLIUS GORDIANUS, Gordiani Imp. Pater, & ipse revera vir insignis; JULIUS PAULUS, Juris peritissimus; ALFENUS, AFRICANUS, FLORENTINUS, MARTIANUS, CALLISTRATUS, HERMOGENES, VENULEJUS, TRIPHONIUS, CELSUS, PROCULUS, MODESTINUS, *hisq; omnes Juris Professoris discipuli fuisse splendidißimi, Papiniani & Alexandri Imp. familiares & socii*, ut scribit Acholius & Marius Maximus. CATILIUS SEVERUS, vir omnium doctissimus; ÆLIUS SERENIANUS, omnium vir sanctissimus; QVINTILIUS MARCELLUS, qvo meliorem ne historiz quidem continent. (*Si absq; hoc Catalogo Lampridii foret historia illorum virorum, exiguum haberemus notitiam.*) MISITHEUS doctissimus optimusq; vir, Præfectus Prætorio, qvam Reipublicæ utilis fuerit, discere licet ex *Gordiano Capitolini* c. 23. usq; ad 29. sub. xxx. Tyrannis, qui appellantur, præclari magniq; fuisse viri, quos Trebellius Pollio describit.

COROLLARIA ad usum Philologiae in expendenda Passionis Domini-
ca Historia demonstrandum, in memoriâ solennitatis Quadragesimalis
à RESPONDENTE adjecta.

I. Ad vulgares pictorum errores, de quibus Poëta:

Pictoribus

quodlibet audendi semper fuit aqua potestas,

omnino pertinet, quando accubitus veterum repræsentaturi, ho-
mines pingunt scamno insidentes, more hodiernum nobis usitato;
Cum tamen magna fuerit inter sessionem, quæ apud nos: & accubi-
tum qui apud Veres invaluit, differentia; Quam egregiè declarat
graphica accubitus Judæis pariter ac Romanis olim recepti descripti-
one Summè Ven. D. D. Pfeifferus C. XXIX. *Antiqv. Hebr.* p. 211. hunc in
modum datâ: *Cubabant ad mensas vel singulas & peculiares, vel
communes, easq; vel rotundas, vel hemicyclas, in pulvillis, torulis
vel lectulis (olim serè gramine, sceno, pellibus, vel ut res ferret,) in
sinistrum latus, parteq; superiore corporis in cubitum finistrum reclina-
ta, ut dextrâ cibum caperent; caputibus versus epulas & pedibus ex-
trorsum porrectis, arrecto leviter capite, & dorso à substratis pulvillis
modicè elevato, positu ad quietem commodissimo. Quæ si fuerint ob-
servata lux affundi poterit Joh. XIII. 23. 24. 25. Simulq; patebit absurdos
pariter esse Pictores, quando indelineanda ultimâ canâ, Christum unâ
cum reliquis discipulis scamno insidentem, Johannem autem in
gremio Salvatoris, infantis instar jacentem repræsentant; Cum tamen
Johannes ex more antiquo calceis exutus semisupinus jacuerit, al-
tero potissimum latere corporis ad mensam inclinato, pedibus autem
aversis, in eodem cum Salvatore lectulo, imò proximè antè ipsum,
sic, ut ejus sinui vel pectori dorsum suum habuerit aversum, seque
propius inclinando corpus Salvatoris contigerit; quo fine merentur
conferri quæ Plinius L. IV. Ep. 22. p. 286. scribit: *Coenabat Nerva cum pau-
cis Vegento proximus, atq; etiam in sinu recumbebat.**

II. Quantumvis, si vera sunt, quæ refert Evagrius L. IV. c. XXXIX.
H. E. laudari non possit laudatissimus alias Imperator Justinianus,
quod à rectâ catholicorum dogmatum via desectens in Edicto corpus Domini
incorruptibile appellaverit & naturalium atq; inculpabilium affectionum ca-
pax fuisse negaverit; Nimiis tamen est in reprehensione Imperatoris
Baronius ad A. C. CCCCLXIII. n. j. seqv. Quippe qui in memo-
riam sibi revocare debuisset magnos etiam in Ecclesia Viros, circa ean-
dem doctrinam humani quid fuisse passos. Eo quis enim probaret
illa Hilarii L. X. de Trin. scribentis: *in Christum quæ multis ante illius incide-*

vet, aut vulnus descenderet, aut nodi corruerent, aut suspensio elevarer, afferrent quidem hac impetum passionis non tamen Dolorem passionis inferrent, ut telum aliquod aut aquam perforans, aut ignem compungens, aut aer aëulam Virtus corporis sine sensu pœnæ vim pœnæ in se deservientis exceptit. Ecquis probaret observationem Origenis tract. 35. in Math. Quando inter triffari & inieperet triffari distinxit, non illud, sed hoc de Salvatoris tristitia in Horto admittens, cum tamen vox *ἡρξάμην* Matth. XXVI. 37. non habeat significationem aliquid primum inchoandi, verum noter illud ipsum actu facere, quod appositum verbum innuit; perinde uti Act. 1. Quando Lucas ait Librum se confœvisse *ὅς ἡρξάμην ὁ ἰησοῦς μετὰ τὴν καὶ ἀνάστασιν*, innuit scripsisse se de omnibus quæ Jesus fecerit & docuerit.

III. Non vitiis sed virtutibus annumerari debet perbicasia & inflexibilis obstinatio, quam in Christianis Plinius punivisse se gloriatur L. X. Ep. 97. Sub nomine enim pervicaciæ ipsa stupenda Christianorum in perferendis pro Gloria Dei cruciatibus alacritas, lætis etiam gestibus indicata, qua

Tormenta, carcer, ungula,

Atq. ipsa pœnarum ultima,

Scribensq. flammis lamina,

Mors, Christianis ludus est.

ut canit Prudentius, venit. Quæ sententiæ autem quare tantopere in passione sua doluerit Salvator, cum tamen martyres ad cruciatu gaudentes quasi profiliisse legantur? satisfecit Bernhardus Senensis tractatu quadragesimali de Relig. Christ. Serm. 35.

IV. Non Expurgatorio tantum sed Prohibitorio omnino Indici merentur adscribi illa Oratoris Romani ad Sixtum V. P. M. verba: Cum de Te, B. P. ejus mutum omnia firmantem totius mundi tremor sentis, de Christo patiente cogito: illi immensus ejus dolor in splendorem tuum: illa humilitas in istam majestatem redundasse videtur, &c. Sed isti sunt fructus doctrinæ, quæ felicia Ecclesiæ fata & fuisse semper & esse sub uno PAPA contendit, cum experientia tamen doceat, Christianorum sub uno PAPA statum fuisse semper & esse infelicem, sub DUOBUS VEL TRIBUS PATRIBUS infeliciorem; felicissimum verò sub MULTIS PAPIIS & olim & hodiernum.

V. *ἐπιχαίρειν* transitivè positum, habens objectum confortabile, i. e. confortationis & consolationis capax, veram corroborationem notat, unde eadem etiam retinere significationem Luca XXII. 43. videtur, ut adeò Salvator verè ab Angelo divinitus misso consolationem accepisse dicatur potius, quam juxta Vazquezii sententiam mimica aliqua confortatione erectus. Eleganter confortationis hujus mysterium considerat Bernardus Serm. de S. Andrea.

VI. *ἐταίρος* aliquando apud Græcos usurpatur in compellatione, quæ vel parum notum, vel prorsus etiam ignotum, seu verum amicum, seu personatum alloquimur; unde videtur probabile apud Judæos etiam tempore passionis Dominicæ usu receptum fuisse, ut vox *ἐταίρος* usurparetur, sive verus quis amicus, sive personatus, imò professus etiam hostis foret compellendus. Quemadmodum Germani non modò ignotos ita compellant, ut v. gr. Freund! woher? wohin? Verum etiam inimicos, quibus indignamur, ut v. gr. Freund halt mit solchen Neben einher, &c. Freund! Ich werd dir das nicht zu gut halten. Eteodem sentu usurpari videtur vox hæc Matth. XXVI. 30. ubi Judas Proditor (quando multitudini furibunda, quæ ad comprehendendum Dominum cum armata milium cohorte confuserat, interfaceret & laternas lumen verum, tenebris, occacata suis non cernebat (ut eleganter Leo M. loquitur serm. 1. de Pass. Dom.) signum daturus, ne in arripiendâ persona errarent, osculum Salvatori figebat) ab ipso Christo *ἐταίρος* seu amicus salutatur; ut adeo maximopere fallantur qui se *ἐταίρος* ἰησοῦ vocant, quando reservatiquæ mentalium nequitia ex hac Judæ compellatione palliare non erubescunt,

S. D. G

in
us
de
m
is
-
d
e
m
-
a
s
e
-
a
s
-
i

COROLLARIA

res, aut vulnus descenderet, aut nodi corruerent, aut suspensio elevarer, afferrent quidem hæc impetum passionis non tamen Dolorem passionis inferrent, ut telum aliquod aut æquum perforans, aut ignem compungens, aut aer æulmetans Virtus corporis sine sensu pænæ vim pænæ in se desebientis exceptit. Equis probaret observationem Origenis tract. 35. in Math. Quando inter tristitiam & inieperet tristitiam distinguit; non illud, sed hoc de Salvatoris tristitia in Horto admittens; cum tamen vox *ἡ ἡγάπη* Matth. XX VI. 37. non habeat significationem aliquid primum inchoandi, verum notet illud ipsum actu facere, quod appositum verbum innuit; perinde uti Act. 1. Quando Lucas ait Librum se confemisse *ἡ ἡγάπη ὁ ἡγῶνς τοῦ τοῦ καὶ ἡδῶκεν*, innuit scripsisse se de omnibus quæ Jesus fecerit & docuerit.

III. Non vitiis sed virtutibus annumerari debet *perbicia & inflexibilis obstinatio*, quam in Christianis Plinius punivisse se gloriatur L. X. Ep. 97. Sub nomine enim pervicaciæ ipsa stupenda Christianorum in perferendis pro Gloria Dei cruciatibus alacritas, lætis etiam gestibus indicata, qua

Tormenta, carcer, ungula, Atq; ipsa pœnarum ultima,
Scribensq; flammis lamina, Mors, Christianis ludus est.

ut canit Prudentius, venit. Quærenti autem quare tantoperè in passione sua doluerit Saluator, cum tamen martyres ad cruciatu gaudentes quasi profiliisse legantur? satisfecit Bernhardus Senensis tractatu quadragesimali de Relig. Christ. Serm. 33.

IV. Non Expurgatorio tantum sed Prohibitorio omnino Indici merentur adscribi illa Oratoris Romani ad Sixtum V. P. M. verba: Cum de Te, B. P. cujus tantum omnia firmanter totius mundi tremor sentit; de Christo patiente cogito; illi immensus ejus dolor in splendorem tuum; illa humilitas in istam majestatem redundasse videtur, &c. Sed isti sunt fructus doctrinæ, quæ felicia Ecclesiæ fata & fuisse semper & esse sub uno PAPA contendit, cum experientia tamen doceat, Christianorum sub uno PAPA statum fuisse semper & esse infelicem, sub DUOBUS VEL TRIBUS PAPIS infeliciorum; felicissimum verò sub MULTIS PAPIIS & olim & hodiernum.

V. *ἐμπρ* transitivè positum, habens objectum confortabile, i. e. confortationis & consolationis capax, veram corroborationem notat, unde eam etiam retinere significationem Lucæ XXII. 43. videtur, ut adeo Saluator verè ab Angelo divinitus misso consolationem accepisse dicatur potius, quam juxta Vazquezii sententiam mimica aliqua confortatione erectus. Eleganter confortationis hujus mysterium considerat Bernhardus Serm. de S. Andrea.

VI. *ἐμπρ* aliquandò apud Græcos usurpatur in compellatione, quæ vel parum notum, vel profus etiam ignotum, seu verum amicum, seu personatum alloquimur; unde videtur probabile apud Judæos etiam tempore passionis Dominicæ usu receptum fuisse, ut vox *ἐμπρ* usurparetur, sive verus quis amicus, sive personatus, imò profusus etiam hostis foret compellendus. Quemadmodum Germani non modò ignotos ita compellant, ut v. gr. *Freund! woher? wohin?* Verum etiam inimicos, quibus indignamur, ut v. gr. *Freund halt mit solchen Reden etw. ab!* &c. *Freund! Ich werd dir das nicht zu gut halten.* Breodem sensu usurpari videtur vox hæc Matth. XXVI. 30. ubi Judas Proditor (quando multitudini furibunda, quæ ad comprehendendum Dominum cum armata militum cohorte consumerat; inter facies & laternas lumen verum, tenebris, occacata suis non cernebat (ut eleganter Leo M. loquitur serm. 1. de Pass. Dom.) signum daturus, ne in arripiendâ persona errarent, osculum Salvatori figebat) ab ipso Christo *ἐμπρ* seu amicus salutatur; ut adeo maximoperè fallantur qui se *ἐμπρ* *ἡγῶνς* vocant, quando resolutionem mentalium nequitia ex hac Judæ compellatione palliare non erubescunt, S. D. G

